

Број 18.

САРАЈЕВО, 30. септембра 1911.

Год. XXVI.

Уредници: НИКОЛА Т. КАШИКОВИЋ

ПЕТАР КОЧИЋ.

Редакциони одбор: др. Владимир Ђоровић, Алекса Шантић, др. Милан Прелог, Јован Дучић, Димитрије Митриновић, Вељко Петровић, Марко Цар, Симо Ераковић, Милорад Павловић, Пера Талетов, Сима Пандуровић.

Пред новом журналистиком.

Није најтежа тегоба за наш народ што Српство у оквиру аустроугарском и турском болује једну од најтежих криза које су му досуђене. Најтежа је тегоба криза слободне српске државе, Србијина криза, тежа и опаснија од кризе мале и несрећне Црне Горе; криза тежа и важнија несразмјерно. Јер је у питању ослободилачка способност Краљевине, и то не способност жртвовања и храброг залагања за част и националну дужност, него способност самоодржања и, још више, способност побједе над непријатељем у рођеној кући. Та је способност смисао Србијиног опстанка, и нужда, историјска и морална, да нејака држава добије јачину, која обара јаче и јаке, узрок је те Србијине кризе. Та криза се опаж: и у цјелини државног, друштвеног, моралног и духовног живота и у појединостима, она влада и у физичком и у душевном животу њеном. Срећа је само што има среће и у несрећи, и то више него несреће саме: здрав је и јак сам организам њен у основи. Трпљење је најљепше што смо показивали у историји. То показујемо и сад. Србија је, у цијелој својој немоћи и притијешњености, довољно животно моћна и отпорна да би могла сузбити сваковрене жестоке насртаје националних непријатеља. И поред све

тешке и претешке своје кризе, Србија јача и напредује. Она бива, у својим посљедњим и најситнијим састојцима, све свјеснија свога положаја и своје дужности према себи и према народу кога је ослобођени дио. У свему њеном хаосу тежња, почињања, кушања, постоји ипак један ред и знаде се циљ свега што се ради и тражи се лијек свему што боли. Више него и једна друга манифестација духовног живота њеног, њена штампа, у доброј мјери презадохана и неподносиво брзорека, ипак говори много доброга. Та штампа није само говорница могућних и оних који на непоштен начин хоће да постану могућни. Она је и говорница, часна и слободна, и оних посљедњих и најситнијих који осјећају терет националних дужности и бол националне кризе: у Србији се не брине држава за „државу“ него „држава“ за народ. Народ сам осјећа своју тегобу и сам тражи начине да је се опрости. Постоји лична иницијатива у Србији и слобода да се свако брине за ствари свих, и то није само зло. То је и добро, и то спасоносно и одлучно. Национална политика Србије није само политика династије или дипломатије, него је национална у смислу народна. Народ смије говорити у тој земљи. Народ није бешчастан у тој земљи. Покрет „Пијемонта“, великог патриотског листа који је недавно почео да излази у Београду, такођер је доказ горњих тврдња у колико су оне биле повољне за национални рад. То је покрет који долази од невидених и најситнијих који нијесу били познати у поли-

тици или који у њој уопће нијесу били, али покрет од великога значења по нашу националну кризу, и будућност ће показати да се у доброј нади и силној вјери нијесмо преварили. Поздрављамо „Пијемонт“ искрено, одмах, од прве, послје неколико бројева; и његово Југословенство, и његово Српско-Хрватско Јединство, и његов Етатизам; и његову смишљеност, и његову енергичност, и његово име.

И етатизам његов! Интереси Српства, траже да Србија буде држава, јака до границе највеће могућности, сређена, усредсређена, држава демократије напредне и слободне али не разуздане и задриглаве; ми поздрављамо етатизам „Пијемонта“! Јер то није овај етатизам од којег смо ми овдје мученици и који чини да је наше тражење слободе, борба за њу и жртва за њу, питање људске части. То је етатизам једне правде и једне сврхе; у име те велике сврхе нека је благословен и нека би нас приближио путу нашег спасења! Има двоје што треба да стварамо: за даљу будућност треба рађати нове Србе, јаке Србе; за ближу, и близу, и ближу него што мислимо треба стварати боље Србе од данашњих: јаче од данашњих. Јер је анексија била српски пораз зато што тих јачих није било довољно и јер ће данашње стање престати да буде српска срамота онда, кад буде довољно тих јачих за којима жудимо, трпећи своју несрећу и надајући се својој срећи. „Србија мора и стварно што прије постати Пијемонт“ — то је идеја водиља „Пијемонта“. „Да то буде мора се реорганизовати државна управа. Нова државна управа мора прву пажњу поклонити народном здрављу и **расној регенерацији народа**. Напоредо са овим треба извршити велику просвјетну реформу у вези с привредним реформама. То је за будућност: да се добију бољи потомци, бољи људи, нови Срби, да би се код њих омогућио бољи живот. За садашњост треба се неуморно спремати и систематски радити за обрану од новог освајача Србије и Балкана. Има, дакле, двије ствари за које жртве Србијине не могу бити скупе, а те су: спрема омладине и спрема војске.“

Србији етатизам, схваћен као опште-национална нужда, захтијева стварање нове политичке организације у Србији. То је средство да би се страначке борбе у Србији утишале и шириле у разумној мјери, и то је конкретни циљ „Пијемонта“ као независног националистичког листа који има да претходи истосмјерном политичком покрету и који га има да изазове. То је, у ствари, тражење једног стабилног или стабилнијег система владања у Србији, једне перманентне коалиционе владе која би ублажила страначка трзања и изнад неврастеничних идеала страначких високо држала религијски идеал србијанске државе и српског народа. „Пијемонт“ хоће да најбоље, некомпромитоване елементе из свих странака уједини на једном етатистичком и националистичком програму коме треба принијети све највеће жртве и подредити све мале интересе. У

унутрашњој политици „Пијемонт“ се држи једне мудре средине која је исто толико далеко од реакционарног монархизма колико од једне некултурне и разорне демагогије. Србија је слободна земља и национална држава, и она је далеко од конзервативног и отровног апсолутизма, али она није далеко од овога другога зла. „Пијемонт“ је говорница оних који хоће честиту и снажну реакцију против те близине демагогије и разузданости недовољно просвијећених маса. Пустити демагогији да напредује значило би припремати реакцију озго, реакцију „државе“, династије или класа које хоће владу: „Пијемонт“ предусреће ту реакцију озгор тиме што већ сад, кад се демагогија још није зацарила, удара противтежу демагошким букачима, и то противтежу из исте класе, из саме демократије. Перед и лабавост у држави не могу се сматрати знацима слободе и демократије. Зато се у питању грађанских слобода мора поставити једна разумна средња мјера која ће одговарати степену опште културе и цивилизације српских грађана и тек тада ће се учинити крај политичким трзавицама које нијесу нужне него су штетне. Али најсигурнији начин да се излијече данашње политичко-партијске болести у Србији јесте грађанско васпитање омладине. Ко је искрено за владу демократије, зато јер је за слободу, тај треба да буде најприје за просвјету народа да би искрено био за слободу.

У спољној политици „Пијемонт“ има једну најближу идеју, и та је идентичност наше нације са нашом државом; идеја те идентичности не искључује идеју југословенску која је пошљедњи и највећи његов идеал. Уједињење Срба немогуће је без уједињења Југословена. Да се у националном питању дође до великог и правог успјеха мора се званично усвојити политика братства и савеза балканских народа, у првом реду Јужних Словена. У том треба да се састоји пијемонтизам Србије. Али да би била Пијемонт, Србија треба да има до своје могућности јаку, скроз честиту и душевно велику, увијек спремну војску. И без обзира на националну дужност своју, Србија треба и сама ради себе као државе да има спремну и опремљену војску јер јој је и као држави неизбежан рат од новог освајача Српства и Балкана. Она не може избјећи томе рату осим ако неће да положи оружје пред најсрамнијим противником, чија је војска увијек бјежала испред народа који су се борили за слободу. „Пијемонт“ ће тражити, да се Србија и дан и ноћ спрема на ту борбу која ће се водити на живот и смрт. Та спрема за борбу не може бити ни тешка ни скупа. „Јер, ако побједимо, вели „Пијемонт“, за кратко вријеме ће све наше жртве бити искупљене; паднемо ли, наш ће пад бити физички. И најзад, нашто нам наше богатство и наши животи, ако изгубимо слободу? Зар роб може бити богат и срећан? Погледајмо нашу браћу у ропству, ејетимо се и свога ропства.“

У ово доба кад је наша већина у Босни и Хер-

цеговини на путу да се однарођује мјесто да постаје све дубље и све јаче српска оваке ријечи зрелог самоувјерења и одлучне радиности падају мелемно на нашу израђену националну душу. У ово доба лажне мудрости и шићардијских мудрословаца који су или национално недовољно свјесни или су себично пресвјесни па им много више импонује бити „паметан“ него бити поштен и бити конзервативац него бити демократ, треба да се баш поводом покрета Пијемонтовог у Србији, сјетимо да ми овдје немамо етатистичке идеје и да је наше срце изван нас. И треба да се сјетимо да је наша национална дужност одати се једној демократији најрадикалнијој и којој је национална дужност бити дивље разуздана, када је сва начињена од снаге и од замаха.

Димитрије Митриновић.

Милутин Јовановић, Зајечар.

Лагана смрт. ==

Свакога дана, у сваки час,
Сазнајем, да сам мртав за свет:
Тамо где жељно потражих спас
Налазих подлост и злобе сплет.

Родих се онда, кад Усуд, љут, —
Сејаше светом боле и јад:
Од тад ми трњем засут је пут,
Нит' се насмеших, нити кликнух кад.

И једног дана — проклети дан! —
Сину и мени варљиви зрак:
Један бол више и један сан.
Да тежи падне после тог мрак.

И од тог дана на челу мом
Још једне боре остаде траг:
Ћутим и патим у болу свом,
Нити ме греје њен поглед благ.

Лагано копним и венем млад
Као у гори усамљен бор:
Нико знат' неће, умрем ли кад,
Да светом један мање је створ.

Милорад Петровић, Београд.

Тајна. ==

Замириса југ пун јаре,
Помилова благим љувом,
И долине и чукаре,
П засу их милодувом.

Крвав појас на истоку,
У тренутку прште, пуче,

И роди се златно сунце,
Топло, мило ко и јуче.

О јуваче са истока,
Како си ми драг и мио,
Хајд реци им оно место:
Где си, с ким си ноћас био'.

Ил' у крилу ноћи црне,
Ил' на груд'ма звезда сјајни...
Сунце сину: „Ноћ је тајна“
Оставимо тајну тајни.

Милош Видаковић, Сарајево.

У светлости јула.

Сунце.

Пуна ми глава невезаних мисли
И очи су ми уморне и мутне.

Девојко! Приђи и уклони цвеће,
Што у саксијама цвате.

Зар не осећаш тај тежак опојан и подмуко мирис
Зар не видиш како су ми од њега и очи већ уморне.

Девојко! Не збори више гласно! Тишине.
Твој говор опија мене.

Ја не знам
Каква је веза моје душе
С речима, које изговараш.

Ја не знам зашто ме опијају и луде
Ти звукови и полумузички интервали говора.

Девојко! Приђи и затвори прозор,
Навуци завесе непрозирне,
Да ни мало сунчеве светлости
Кроз пукотине не пролази.
Сунце! Сунце! Оно ме буни и опсењује,
А тај сунчани ветар, што вани пири
Залуђује моје очи и мозак.

Чувај ме, девојко, чувај!
Боли ме додир светлости и ветра.
Видиш ли, где се успављују чула
И читав свет у њима. Копним, копним.
Заборав. Туга. У сенци овог дана
Ја бих и прођох — невиђен, невољен, незнан —
Ко љубав чедна ником неказана.

Боривој Јевтић, Сарајево.

Повратак. ==

Како је жалостан повратак у земљу, којој сам
дао све своје срце! Сви су ми кутеви туђи, не по-
маља се познато лице и очи што сијају од радости!

Свугде осећам дахове непознатих душа, мирисе невиђених тела. Како се све променило! И сунце је друкчије!

И брда су изгубила своју боју. Не светле се више равнице, шуме леже уморне и занемиле.

Овде, у овој кући, у овој соби колико је преживљено историја; колико је издануло драгих душа, колико се сувих згрчених руку испружило у агонији! И колико сам ноћи ту и сам седио и мислио о својој љубави!

Како је тужан повратак, како је ћутљив праг како су мирни зидови! И још једне очи, светле и болесне, и још једне усне, бескрвне и благе, и још једно лице, уморно и исплакано, зар ни њега више не ћу, видети и пољубити?

Још само: нека ме ко отера. Шта ћу ја туде? Ко ме још треба? Ко ме још воли? Вратићу се опет тамо, где нема радости. И брда су изгубила своју боју, равнице се не светле више, шуме леже уморне и занемиле.

Иво Андрић, Сарајево.

У сумрак. ==

У сумрак певају девојке. Њини су гласови меки и дахну свежином цвећа и љубави. Њина је песма блага, као кад бехар опада. Она има нешто од мојих љубави: давно, топло и лепо. Она подсећа на сарајске сумраке, кад јабланови сјају у црвену злату, као витке поносне жене.

Као румене латице засипљу ме гласови. Певају девојке. Певају лепо. То личи на поздрав од старих пријатеља, на спомен онога, што проживих у љубави и заносу. Оне певају, у сутон, као срећа моја, да ми рупцем маше.

Али срце је моје тамно језеро, кога ништа не диже и у ком се нико не огледа.

Из американске лирике.

Песме Walt-a Whitman-a.

Једном сам ишао кроз један богат град.

Једном сам ишао кроз један богат град и, да се у будућности окористим запамтио сам позоришта, грађевине, обичаје и навике у њему.

Но, у овај тренут, од свег тог града још се једино сећам једне жене, с којом сам се случајно сусрео, и која ме је задржала из љубави,

дан за даном, и ноћ за ноћи били смо заједно — све остало сам већ давно заборавио;

сећам се још једино жене, и како страст струји кроз мене.

Још једном идемо заједно, још једном се љубимо, још једном растављамо;

још једном ме држи за руку: да не идем.

Видим је уза се, уза се, немих усана, тужну и уздрхталу.

Из „Болничара“.

4.

Тако, у тихом и сањивом сећању, обнављајући се и обухватајући са собом, вије се мој пут кроз болнице.

Утешном руком ја умирујем рањене и тешко рањене; седим и бдијем уз њих пелу ноћ, а на очи ми сан не слази. — Многи су тако млади, многи пате тако силно; суморна и, опет, тако лепа сећања будим у души;

(јер многа се војничка рука поверљиво опрла о ова плећа и на њима отпочинула;

многи пољубац војников дотакнуо је ове длакаве усне).

Шапати тајанствене смрти.

Ја чујем шапате тајанствене смрти, шапате с усана ноћи, хорова као дах; кораке, што се тихо успињу, мистични дах ветра ја чујем како пуше, њежно и дубоко;

вртлоге на незнатим струјама; осеке и валове једне реке, што тече, што вечно тече;

(или је то жубор суза? Безмерне воде људских суза?)

Ја гледам, гледам у небо; видим големе облаке; они се ваљају лагано, лагано; набујавају тихо и расплињују се једни у другим;

и, међутим, изникне с времена на време полусуморна, жалосна, далека звезда;

час видљива, час невидљива.

(Па ипак, то је ваљда кружење, вечно, свечано раћање; на границама, које не може догледати ниједно око, прелази душа на ону страну.)

Из „Ја опевам тело електрично“.

8.

Тело је једне жене на дражби.

И она није она сама; она је грозна мати матера. Она ће родити оне, који ће узрасти и који ће бити мужеви матера.

Да ли си љубио тело једне жене?

Да ли си љубио тело једног мушкарца?

И зар не видиш, да они на читавом свету стоје на једнакој цени за све народе и времена?

Ако је ишта свето, то је мушко тело свето.

И красота и драж једног човека почива у неокаљаној мушкости.

И у човека, као у жене чисто, снажно и жиливо тело лепше је од најлепше песме.

Јеси ли видео лудака, који је упропастио рођено, живо тело? Или луду жену, што је упропастила своје живо тело?

Заиста, они се не крију и не могу се сакрити!
Превео В. Јевтић.

Светозар Ђоровић, Мостар.

Комшије. —

Ахметага.

Свршетак.

Отада је долазио сваки дан да је слуша. Није га, додуше, више чекала у башти, међу смоковим гранама, него, као да га је хтјела надраживати и љутити, сакривала се у собу за танке, непровидне завјесе и отуда низала пјесму за пјесмом, указујући се тек покатакада, уријетко, на пенџеру, да му добаци каранфил који, или да га полије ђулсијом. И он се није љутио. Док је пјевала, слушао је заносно, сједећи у трави прекрштених нога, и накривљујући фес час на чело час на затиљак, а чим би се указала, бацао јој је пољупце и ловио цвијеће што му га давала, гурајући га у њедра, покрај срца.

Тако је трајало неколико мјесеци. Ахметага се већ и одбио од свију других дјевојака и само је знао за њезину, Еминину кућу, и знао само за њу... Пјесме њезине мамиле су га, без њих није могао.

— Без хлиба могу, без твоје писме не могу, — говорио јој, стојећи под пенџером и играјући се наранчама. — Све ми узми, а њу ми не узми!...

— И ништа друго? — питала је она ђаволасто, сакривајући се још више за завјесу и отуда пријетећи прстом. — Зар само то?

— А шта би више?.. Шта?

— Зар је то све?.. Све?

— Аман?.. Желио бих кад станем умирати, да си ти уза ме, да ме својом писмом оплачеш...

Ахметага као да није ни помишљао, да га неко може од Емине раставити, да му може отети и њу и пјесму њезину, отети мукло,

потајно, изненада. И како ли се зачудио, када, једнога дана, дошавши у башту и заставши под смоквом, нити је могао опазити покрај капиџика, нити на прозору. Узалуд је нестрпљиво ударао дланом о длан, узалуд, по обичају, бацао камичке кроз прозор. Нити се ко јављао, ни одазивао. Тек, у неко доба, након дугог чекања, изађе стара Цвијета, слушкиња Еминина, и, угледавши га, даде му руком знак да иде, да бјежи из баште.

— Шта је? — запита Ахметага уплашено, узвијерено, и брзо јој приступи. — Камо Емина?

— Нећеш је више виђети, — мирно одговори Цвијета и опет му даде знак да мора ићи. — Сад је њој ђунах, да изађе пред туђег чојека... Вјера јој не да...

— Ђунах? А што? — запита Ахметага у чуду и устукну мало. — Шта је било?

— Данас је испрошена.

— Зар?

Ово зар, и ако је избацио мало отегнуто, нити је јаче изговорио, ни промијенио гласа; изгледало је, као да није ни чуо добро шта му је рекла, па пита онако, из навике, тек да нешто каже. Али лијеви образ поче му се чудновато мрежгати, а крајеви усана као да су се искривљивали и, готово непријетно, трзали се, наизмјенце, час на једну, час на другу страну.

— Јес', — дочека Цвијета брзо, хватајући га за раме и гурајући га. — Испросио је данас Махмутбег, шехерски делија, и свадба им је кроз пет дана...

— И она хтила?

— Јакако... Која се још дјевојка не би шћела удати за онаког момка?.. — окреса Цвијета жешће, окрећући му леђа. — Ем млад, ем кршан, ем бег!..

— Тако је, — тихо потврди Ахметага и обори главу. — Баш тако!

— Никад јој не би дош'о бољи, — надовеза Цвијета преко рамена, одлазећи у кућу. — А дјевојка за удаје, па што би да чека?..

Затим застаде мало, окрену главу и намигну на Ахметагу.

— А можебит' би пошла и за неког другог, да је прије запресио, — рече. —

Ама неко други долазио јој, а никад није каз'о ни колико му је драга, ни да ће је узети... Неко се шћео шалити и с њом, к'о и с другим дјевојкама, па је оставити... А она била паметна, па оставила њега и пошла ономе ко је проси.

Џвијета је говорила, али је Ахметага није слушао. Он је стајао нијем, окамењен, скрушен, и немирно, немилосно чупкао час десни час лијеви брк... Није ни једанпут уздахнуо, ни хукнуо. Тек кад му као додија Џвијетино бенетање, окрену се и пође низ башчу. Оде.

Кад је стигао кући и затворио се у собу, изгледао је некако усплахирен, узбуђенији. Сио на шилту и почео замотавати цигар за цигаром, а да ни један није припалио, нити икако прилио устима. Непрестано му Емина на памети... Је ли могуће да се баш она удаје и да се удаје за другога?... Може ли бити?... Да то није каква шала, пријевара Џвијетина, какве код ње често васкрсавају и због чега је управо и чувена у махали? Може бит' га она хтјела наљутити мало, искушати? Може бити...

А ко зна је ли се и шалила?... Мора ли Џвијета вазда варати? Зар није могла и истину рећи?... И зар Махмутбег, онако чувен и кршан, није могао запросити Емину?... Он запресио, а она се одазвала... Па шта?... Дјевојка као дјевојка, — одазвала се оном, ко је први запресио... Право је рекла Џвијета!.. Не може ни она вазда дјевовати, ни чекати некога, који јој никад није рекао колико му је драга, нити је икад запитао хоће ли поћи за њега?

— Ја је немам рашта корити, — тихо је шаптао Ахметага, ломећи прсте и лијено чупајући браду. — Никад јој нијесам рекао колико је севдишем... Мислио сам, да се то само каже.

И сам себи поче пребацивати: зашто је он није запресио? Она би пошла за њега, без размишљања би пошла, само да је једну ријеч рекао, да се макар и напалио. Зар га и сама није изазивала на то, није ли га питала?... Али, ето, он се није сјетио, није могао да се сјети. Мислио је, да онако може вјечито трајати, до смрти: он да долази у

башту и да стоји, а она да му пјева и да га извирује. Тако му се чинило најљепше, најзгодније, тако би могао вазда... И коме тада да пада на памет прошња?... Коме?... Зар је и без прошње није рачунао својом?..

— Ех... онда нисам ни мислио на растанак, — рече снужено. — Чинило ми се, да то ни бит' не може...

И зашто се толико бојао женидбе?... Научио на онаке састанке, навикао се на њих, па му, некако, изгледало, да би се женидбом све покварило... Као да ни она сама, након свадбе, не би била онако питома, слатка, мила, а пјесма њезина као да би малаксала, изнемогла, ослабила. Зашто се бојао свега тога? Или онда ни сам осјећао није колико је воли и зато је није ни просио? Није се узбуђивао пред састанцима с њоме; гледајући је није дрхтао, крв му није јурила у образе нити га обузимала каква ватра. Не!.. Само је волио да је гледа и да је слуша, пјесма њезина да се вазда разлијева око њега и да га замамљује... Није се загријавао ни лудио за њом, а није могао пропустити ни један састанак, ни бити без ње... Је ли то севдах, шта ли?..

— Ђаво би га знао, а никад нисам ни помишљао, да ћу је 'вако жалити, — проци једи кроз зубе. — Ко се и над'о овоме?

А ако се Џвијета збиља шалила?... Ако је, по Еминину наговору избацила оно тек да њега намами, надражи, да он сам запреси?.. Да то није каква игра?... Женски послови?... Ко зна!..

Ипак као да му мало одлахну. Запали цигар, сједе крај прозора и гледаше у ноћ, у помрчину... Комшије су, сигурно, поспале... У њиховим собама није било свјетлости... Само негдје, подаље, у махали, чула се пјесма; то је некаква будна мајка успављивала дијете...

Сјутрадан већ се по свим махалама говорило о свадби Емининој. И Ахметаги су долазили неки и, са потсмијехом, питали га: хоће ли у сватове? Он је изгледао миран. На пецкања и задиркивања одговарао је хладно; о Емини је говорио као и о свакој другој дјевојци, с којом је прије ашиковао. Макар

што су се неки старали да га наљуте или раздраже, нијесу могли успјети. Предлагали су му и отмицу. Он је одбио.

Тек кад је дошло вријеме, кад би требао да јој оде под пенџер и да слуша пјесму, поче се врпољити. Узнемирио се, па не зна куд да пође, куд да се макне. Код куће не може скрасити, све му криво, све наопако уређено, на све се љути. Криво му и што су кокоши пуштене на авлију да чепркају, макар што су вазда чепркале; љути се што је у соби прострт нов ћилим и ако је недавно сам наредио да се простре. У чаршији му још теже. Ако му какав познаник почне што причати, свака му прича досадна; ако се ко почне шалити, шале му несносне. Уљегне у један дућан, па одмах бјежи; уљегне у други, — и отуда бјежи. Да, по старом адету, крене кроз махале и да ашикује с другим дјевојкама, то није хтио. Шта ће тамо?.. С киме ће?.. И мрско му сад ићи од врата до врата дјевојачких и понављати исте разговоре по десет, по дванајест пута. Некада му се то свиђало, лијепо је било... Али сад... сад тек види како је све то лудо, смијешно, дјетињски.

Није могао да слуша ни Цигане, којима е, напошљетку, отишао тек »да преократи вријеме«. Напао се, да ће у њих избити каква нова пјесма, пјесма што разгаљује, тјеша, лијечи и украј које се на све заборавља. Па узалуд!.. Како су били ружни, сухи, промукли, рапави гласови Цигана, како ли је јадна, безизразна, једнолика пјесма њихова!.. Ахметага није могао поред њих издржати ни неколико минута. Бацао им бакшиш мргодећи се, оставио их и пошао даље, да лута, тумара кроз прљаве сокаке, не поздрављајући никога и не јављајући се никоме.

Неколико дана скитао се тако. Прошла и свадба Еминаина, прошло весеље и читава граја, а он никако да се смири. Додуше у чаршији нико ништа није могао познати на њему; он се чувао да се ништа не позна... Макар и досадни били разговори, усиљавао се да изгледа као да их пажљиво слуша; макар и несносне биле шале, силом им се смијао... Кад није могао дуго издржати,

отишао је на село. Тамо су му били кметови, тамо чардаци његови, њиве, ливаде, гајеви... Прихватио је узгред да и сам нешто ради, да помаже кметовима... Садио је воћке, повезивао лозу, поткресавао смокве... И као да га то забављало. Чаршилије се чудиле: зашто је то Ахметага дуже, мимо обично, остао на селу?.. Питале се: какви ли су га послови толико задржали?..

Након непуна мјесеца опет се повратио. И чим се састао са јаранима, одмах се почео тужити како му кућа не ваља и како је намјеран да тражи другу, бољу.

— А нама се чини, да онаке куће у махали нема, — говорили су другови чудећи се. — Липа је.

— Стара је... Капље... Прокисава...

— А не може се поправити?

— Не може.

До десетак дана, након тога, већ се свуда говорило, како је Ахметага купио кућу, малу, забатаљену кућу, одмах поред Махмутбегове, и како је већ навео мајсторе, да је поправе, обнове и уреде.

— Па ти, сад, први Махмутбегов комшија? — питали га неки ђаволасто намигујући и потсмјехујући се. — Је ли?

— Јесам.

— Само вам вид дијели авлију од авлије?

— Тако је...

И нити је више хтио шта објашњавати, ни одговарати. Макар колико га питали, само је ћутао. Знао је добро, да се једино ћутањем може неко присилити на ћутање. И није се преварио.

Чим је кућа поправљена, одмах се и преселио у њу. Тада је намјестио и лонџу и засадио лозу око ње, а унаоколо посијао дјетелину. И готово по читав дан сједио је ту. Прекрсти ноге, запали чибук и сједи мирно, непомично. Макар што је знао, да је Емина ту, близу њега, да је може видјети само ако се попне уза зид, никад то покушао није. Туђа је жена, жена његова комшије, а гријех је ђунах, и ружно помислити о њој, а камо ли је испотаје, из засједе погледати... Доста му било само да чује глас њезин, како звони

и разлијеже се кроз авлију, доста да је чује кад се накашље, кад дјецу зовне. . .

А кад би она запјевала, био је блажен и пресрећан. Макар што су године пролазиле, слабећи га и подгризајући, макар што су му и коса и брада почели сиједити и осиједили већ, чим би чуо пјесму њезину, постајао је ведрији, чилији, лакши, и узваливши се на леђа, растворених уста слушао је.

— Аман! . . . Аман! . . . Она никад остарити неће! — полугласно је шаптао покатакада, кад би пјесма њезина одјекнула и затреперила изнад лонце му, а дугачка, сиједа брада таласала му се преко широких прсију, као што се таласа плавозлаћано ковиље, кад га вјетар омилује. . .

Петар Кочић, Сарајево.

Суданија. ==

(Наставак.)

Наједном се осу председничково суво и изморено лице благим и свијетлим осмијехом, пуним топле и неизмјерне радости. Меко, врло меко, упита перовођу:

— Ће су кажњене вјерице?

— Ево и'! — одговори перовођа и доде му списе. Туј су међу списима.

— Добро је! — рече председник, и сав задовољан и радостан, поче читати: — Кажњена вјерица Округног Суда у Бањој Луци: „Ћико право Ћиро Трубајић звани Кул-јић, грчкоисточног вјерозаконца, родом и стојбином из Дугог Села, није код овог суда кажњен“. Кажњена вјерица Котарског Суда у Бањој Луци: „Ћико право Ћиро Трубајић звани Кул-јић, грчкоисточног вјерозаконца, родом и стојбином из Дугог Села, кажњен је код овог суда с обзиром на палиграпе 425, 456, 463, 47 и 483 на 10 односно 6, односно 7, односно 30 и односно 15 дана затвора, све за мале крађе, провале и дапаче преваре“. Кажњена вјерица Палитичног Суда у Бањој Луци: „Ћиро право Ћиро Трубајић звани

Кул-јић, грчкоисточног вјерозаконца, родом и стојбином из Дугог Села, отац седморо дјеце, неписмен, више пута палитично кажњен, познат је овој области ко један преварант и тат — по боснацки хајдук. Иметка нема. Палитично владање сумљиво“. Кажњена вјерица Царске Жандармарије у Дугом Селу: „Ћико право Ћиро Трубајић звани Кул-јић, грчкоисточног вјерозаконца, који се али често издаје да јест Ћирило Трубајић, јест код пућанства на злу гласу стојећа особа. Иметка нема. Палитично владање врло сумљиво. С обзиром на оружанске извиде иста особа гоји палитичне свезе са злогласним Давидом Штрбцом, које се и овом приликом повјерљиво доставља тој славној области“. . . С погледом на све ове многоцијењене кажњене вјерице и доставе, са особитим обзиром али на дубоку кажњену вјерицу Царске Жандармарије у Дугом Селу од 21 травња, мора се одбити. . .

— И дапаче одбија се! — дочекаше оба суца.

— . . . и дапаче одбија се пријелог односно славне одбране! — заврши председник одсјечним гласом и са ријетким задовољством, па онда полагањо устаде.

За часак се сви, шутећи, повратише и посједаше на своја мјеста, у највећој тишини и свечаном расположењу. Господин „државни“ бранитељ и оптуженик уђоше и сједоше на клупе, пуни радозналости, очекујући са нестрпљењем закључак суда.

Лагано и одмјерено, са великом душевном мирноћом и сигурношћу, поче председник разлагати:

— Данашњој царској суданији предана су два пријелога које она примити и вијећати благообнашла јест. Са свију страна и са свију тоћака, с погледом на све прилике и околности гледала јест ова царска славна суданија шта море бити и шта али не море бити. Решетала је и претресала јест све на сва сита и решета, вијећала је и ово јест извијећала: пријелог господина државног да се оптуженик с погледом на палиграп 315, ставка друга казни, одбила је славна суданија с обзиром на палиграп 391 тоћка ц, јер је али оптуженику извољено и дозвољено све које би се могло бранити и отимати. Гледе пако прије

лога односно славне одбране да се данашња главна шједница одгоди с погледом на особу оптуженика, исти пријелог ова славна суданија на темељу многоцијењеније кажњеније вјерица Окружног Суда, Котарског Суда и Палитичног Суда у Бањој Луци, с особитим пак обзиром на дубоку кажњену вјерицу Царске Жандармарије у Дугом Селу од 21 травња, одбити благообнашла јест — заврши своје разлагање предсједник суданије, и погледавши у господина „државног“, бранитеља и оптуженика који шутаху, настави више као за се: — Продужује се главна расправа проти Ђико право Ђиро Трубајић звани Кул-јић.

Претресајући списе, предсједник суданије и не погледавши оптуженика, упита га:

— Но како се сад будете звао?

Оптуженик хтједе нешто рећи, али се на једном трже, па ушутити и криомице погледа у бранитеља. Господин „државни“ непрекидно га оштро посматра очима, пуним злобе и неизмјерне злурадости. Предсједник, гледајући благо у оптуженика, очекује са леденом свечачком равнодушностју одговор на своје питање. У судници као да дрхти и трепети мукла тишина, пуна уздрхталог очекивања. На једном скочи бранитељ:

— Молим Бога и славног суда да се вође нами, на темељу палиграпа 372, прочита кажњена вјерица Царске Жандармарије у Дугом Селу од 21. травња, пошто али та пријава грдно терети оптуженика. То је мој пријелог. . .

Предсједник, увијек и свакад присебан и достојанствен, рече свечано перовођи:

— По сили своје чести и по снази своје прешједничке и дапаче уредовне власти, с позивом на палиграп 331, ставка трећа, заповиједам да се дотични спис прочита!

Перовођа прочита:

— Кажњена вјерица Царске Жандармарије у Дугом Селу од 21. травња: „Ђико право Ђиро Трубајић звани Кул-јић који се али често издаје да јест Ђирило Трубајић, јест код пућанства на злу гласу стојећа особа. Иметка нема. Палитично владање врло сумљиво. . С обзиром на оружничке извиде иста особа гоји палитичке свезе са злоглас-

ним Давидом Штрбцом које се и овом приликом повјерљиво доставља тој славној области“.

— О-хо! — викну господин „државни“ и скочи као опарен са столице. Славно судишће! Упорабом палиграпа 111. . .

— На моју душу вјешала! — чу се престрављен узвик.

— Е, јадни Ђико, јадна ти мајка твоја!

— Славно судишће! — Наставља брвоплето и задихано господин „државни“. Упорабом палиграпа 111, тоћка а, тоћка б, тоћка ц, точка е, прилажем на славна царска суданија да се, осим палиграпа крађе, Ђико право Ђиро Трубајић звани Кул-јић суди и осуди ко један, на премјер, бунтовник и рушител Устрије, пошто али добрано ту нами познато јест ко јест и што јест Давид Штрбац и пошто ова високоиста особа али јест опасна по монархију и Устрију, које молим да се осуди на вјешала. . .

(Наставиће се.)

Knut Hamsun.

Прва сјеверна ноћ.

рва сјеверна ноћ.

Сунце залази око девет сати. Уморна тама лежи изнад земље, виде се неколике звијезде, а два сата касније мјесечева свјетлост. С пушком и мојим кером идем по шуми и скупљам грање за ватру, а свјетлост мога фењера пада између оморика. Нема мрза.

Прва ледена ноћ! велим. И једна тешка и јака радост, над тим мјестом и временом, проструја кроза ме.

И ја кличем вама, о, људи и животиње и птице, о, самотна ноћи у шуми, у шуми. Кличем овој тами и божанственом шапату у грању, слаткој и простој хармонији тишине у моме уху и зеленом лишћу и жутом лишћу! Кличем гласу живота, који чујем, немирној њушци у трави, псу, који на земљи фрче! Заносно кличем дивљој мачки, што лежи на трбуху и вреба, спрема се да скочи на једног врапца у тами, у тами. Кличем самилосној тишини на земљи, звијездама и младом мјесецу.

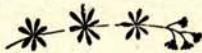

Устанем и прислушкујем. Нико ме није чуо. Сједам.

О, колику захвалност имам на овој самотној ноћи, планинама, на овој тами и шуму мора, шушти кроз моје срце. Колику захвалност за овај живот, за дисање, за милост, да живим ноћас, из мога дубоког срца благодарим. Ослушни према западу, послушни према истоку. То је вјечити бог. Та тишина, што ми шушти у уху, то је уврела крв природе, Бог, што потреса кроза свијет и мене. Видим бијелу паучину у свјетлости моје ватре, чујем на мору завеслани чамац, а сјеверна се свјетлост указује на небу. О, тако ми моје бесмртне душе, дубоко захваљујем на том, да сам ја онај, што овдје сједи.

Тишина. Јелова шишарика паде на земљу. Паде јелова шишарика! мислим. Мјесец стоји високо на небу, ватра пламиња на напола изгорјелим главњама и хоће да се истрне. И ја се касно у ноћ враћам кући.

Из романа «Пан» превео М. Видаковић.

Габријел Д' Анунцио: У отсућности Ланциотовој.

(Из „Књиге дјевица“.)

(Свршетак).

за њих се Ева играла за столом, режући наравчину кору, што је остала на тањирима, мрмљајући празне ријечи и чекајући, да је сан узме у своје наручје.

Густав полагао завуче прсте у Фрањкине рукаве и узео је за руку, коју је била завукла унутра због хладноће.

— Оставите, Густаве, оставите! — рече она окрећући се наатраг, бојећи се Еве; а у окрету дахне на његов врат.

Он није разумијевао, он је осјећао, да му из срца јури у лице, испод коже, студене ради ноћне хладноће, сва крв. Узевши је за обје руке, сагињао се, да их покрије пољупцима.

— Не, не овдје, Густаве! — —

Није разумијевао. Фрањка извуче једну руку из његове; да би га одбила, завуче руку у његове косе, издиже му главу. Затим се одмаче и приђе столу. Сва је дрхтала.

— Како је студено! — рече. — Затворите!

Густав промоли главу, за час се испрси у ноћ. Хтио је тако ублажити збуњеност, врућину. Затим затвори; окрену се; био је блијед с нечим грчевитим у устима. Фрањка је сјела уз Еву.

Дјете бијаше наслонило главу на свјежни столњак на столу, јер је свладао сан: била је ружичаста, сва ружичаста с лијепим осмијехом на читавом лицу; затворене су трепавице биле тако прозрачне,

да се чинило, да пропуштају поглед; из уста је излазио лак дах — дисање.

— Спава! — шапну мајка и даде знак Густаву да иде полако.

— Ја ћу је однијети горе, у собу — рече тихо Густав.

Она у тим ријечима осјети засједу и насмијеш се са лаком иронијом ско доње усне. Али је Густав већ пришао; њежно подигао на руке малено млитаво Евино тијело. Тако су ишли по степеницама; Фрањка напријед, а Густав за њом. Глава је дјетиња висила са једне стране, пуштајући косе да падају, и видио се меки врат.

У соби је горјела свјетилка свјетлећи на сред свода као мјесец. Са одијела, са рубља, из сваког кута дизали су се мириси и пливали ваздухом.

— Метните је ондје на ону постељу.

Густав спусти дијете. Већ су му дрхтале руке; осјећао је мирис, због кога је већ једном задрхтао. Фрањка се сагела над дјететом, гледала је како спава, чекајући да Густав проговори. Он не писну; изненада је ухвати за руке, пољуби је у затиљак, гдје су била два, три увојка бијела од праха. У очима му је био онај пожудни сјај, у лицу онај пожудни жар, што их је Фрањка познавала. Али она то није трпјела; насилје је вријеђало.

— Не, не Густаве, идите! — рече она озбиљно, поправљајући косе на затиљку. — Будите разборити.

Тада се у њему појави читав бујица страсти. Он ју је грлио, он ју је љубио. Мислио је, да ће полудјети. Да га је бар пустила, да ту остане један сат клечећи на ћилиму у тој соби, у оном мирису! Он није ништа више тражио. Ох да је била тако добра!

— Не, идите. Ева ће се пробудити.

Он ју је даље нападао. Ева је била у првом сну; није се могла лако пробудити. Стајао би ту, да се и не макне. Да га је пустила, да остане; још мало, још мало!

Опет се приближио, ухватио јој било, молио погледом; хтио ју је полако побједити. Фрањка је осјећала да ће попустити, јер ју је почела хватати нека лијепа сласт и умор. Она погледа два или три пута око себе, обузета немиром, јер ју је Густав притежући ухватио око паса.

Ово пошљедње узбуђење направи је чврстом против жудње.

Знате ли, Густаве, шта радимо?

Густав је стисну, потражи јој уста. — Он ју је љубио, он ју је љубио...

VII.

Од онда се почеше обмањивати; Фрањка својом попустљивошћу и заборавношћу, а Густав својом слијепом жудњом, да љуби. И као што љубав надвлада и обара сваки други људски осјећај, они су запуштали болесницу. То је било жалосно дјело, што су га при-

родно радили. Мамило их је напоље лијепо вријеме, годио им слободан ваздух, испуњавао их живот земље, која се на све стране буди у прољеће.

Досађивало им је и љутило их, што су код куће били присиљени, да задржавају сваки глас и да угуше сваки шум.

Илазили су. Дуго се ту нису враћали, заборављајући се; вољели су удаљена мјеста, заклоништа заштићена стаблима, стазе раштркане између дрвећа. Густав је ишао на састанке са наглошћу своје страсти, све жестине своје, скоро дјевојачке природе; Фрањка са својом лијепом окретношћу, са малом скрутношћу свога мира, са господском савршеношћу осјећаја. Из бјегавали су инстинктивно сваку ствар, сваку прилику, која би их могла довести до кривудања савјести. При одласку говорило је скоро увијек једно од њих двоје, као оправдање:

— Изгледа да је старици боље; је л' истина? Није се никако тужила. И одлазили су.

Али је дона Клара, у оној соби, спрам сјаја, што се просипао по поду с полузатворених окана, осјећала неку велику потајну тугу, која ју је убијала; осјећала је, да полако свршава. Она с почетка није погађала: лежала је сатима на постељи, а наступ зиме држао ју је, лежала је са помућеним очима, празна погледа, с леденим удима, као да је већ почела умирати у дугом смртном хрвању и без трзаја. Имала је каткада у мршавим рукама оно немирно и нестално тражење, оно узалудно грчење прстију, као да би хтјела узети што у руке. Тад је хтјела пити, хтјела је здјелу, да овлажи грло. Сузана се сваки час појављивала на вратима: приближавала се, примицала здјелу болесничким устима, држећи јој једном руком затиљак.

— Гдје су — — — они?

— Ех, моја госпођо, ко то може знати!

Дона Клара штречну. Сузана је изговорила ове ријечи са неким злобним нагласком. — Гдје су отишли? — Шта раде напољу толико времена? — Ах, за то је дакле све то? — Изненадна свјетлост расвијетлила је све од једном; и са црном слутњом, која је брзо расла, ухвати је неочекивано жесток бијес. — Ах, дакле то је све за то? — Ох, опаки, ох неваљали!

У тај мах уђе Ева у собу лаким кораком носећи киту цвијећа у рукама, голим до лаката. Она, смијешећи се приђе постељи: прекрасна. Али, кад виђе да су јој влажне и топле старичине руке ухватиле главу кад осјети по коси и врату безброј топлих капљица безброј прољевених суза и како јој она суха уста, која су имала жесток болеснички задах, између суза траже чело, па кад усто још чу између испрекиданог јецања очево име, покуша, уплашена, да се ослободи, да отури руке, које су је грлиле, погледа старицу у лице и пригушено викну:

— Шта ти је? — Шта ти је? — — —

С талијанског

Здравко Ничетић.

Димитрије Митриновић, Рим. == Хрватски пјесник == Драгутин Домјанић.

(Наставак).

сновне карактеристике г. Домјанића, најприје, његова милостива меланхолија, и у његовом пејзажу и у његовој еротизи, бестраственој, безгјелесној, затим, његово естетизирање жене и пејзажа, његова љубав за декоративно и његов смисао за декоративно, допуњене су још његовом љубављу и смислом за питореск, за детаљ, за нијансу, његовим осјећањем за боју и за ритам, његовом бесчулном и тихом нервозношћу и каприциозношћу; најзад, његовом стмјеношћу, која је код њега више њежна него грациозна, јер је добар човјек, и више племићска него позерска, јер је, осим по духу, племенит и по крви. Те његове карактеристике излазе једна из друге (у ствари, оне не излазе него прелазе једна у другу, слијевајући се све у јединственост његовог тона, оног спиритуалног и драгог његовог тона) и осим против његових маркизица ја се нијесам бунуо ни против једне од тих карактеристика; имам, чак, много њежности за његову нееротичну еротику и сву оданост његовој словенској меланхолији; његов тон ме је увијек учинио бољим него што сам био; зато сам му захваљан и читам га не сматрајући се жртвом. Али, поред све спиритуалности свог тона, и поред све његове једнотонности која није монотона, ја нијесам нигдје могао да пронађем тачку са које он гледа на ствари, и нисам могао саставити његову идејну перспективу: он има процјену вриједности ствари, негативну процјену, али његови разлози за ту процјену нијесу образложени, и имајући осјећање невриједности ствари, он нема погледа на ствари. Извјесно, ја не захтијевам један философски систем у једном канцонијеру, а најмање захтијевам мудре памети и давање појмова и идеја мјесто представа и слика у поезији. Али душа је мали свемир, и у том малом свемиру има реда и поред све нијансиране и уздрхтале сложености; има козмоса унутра: јединства и смисла. Што велики умјетник треба да створи, то је адекватан изражај цијелога тога малог и бесконачнога свијета представа, појмова, осјећаја, осјећања, вољних импулса. Умјетник треба да се формулира, интуицијом, сликама, симболима: али да се формулира. И то да формулира цијело своје јединство, сву неизмјерну сложеност својих садржаја, цијело своје јединство унутрашњем према цијелом јединству спољашњем. То не учине мали ни средњи. То учине велики. Велики имају своју концепцију свијета, изражену у односу према својој интуицији и својим осјећањима вриједности. Та концепција, интуитивна, изражена представама, није систематска ни прецизна као концепција научника и философа, али је од несразмјерно веће моралне вриједности. Ипак, и поред све несисте-

матичности своје, умјетничке концепције свијета и живота, кад их доиста има, могу се склопити и видјети у перспективи: кад их нема, не могу се склопити. Тако се тражена концепција не може склопити ни код г. Домјанића, и мени је то жао. Верхарн је изразио цијели развој а не само „систем“ своје концепције; Уитмен је ту концепцију имао у тако интензивној мјери, да је често мјесто представа давао појмове и мјесто имагинације идеологију; Сили Придом је био срећан да нађе најзлатнију од свих средина. Од наших великих пјесника, Његош и Крањчевић су били творци цијелих свијетова и зато су најјачи што смо имали у поезији; у осталим умјетностима, осим Мештровића у скулптури, нијесмо родили енормне величине које су стварале свијетове. У поезији данас немамо таквог човјека. Г. Дучић нагиње тој благородној раси пјесника својом силном чулном динамиком и раскошним богатством имагинације, г. Тресић својим дивним смислом за перспективу концепције и за ред у неред; сви остали, и најбољи, међу којима има и одличних — г. Домјанић је међу најбољима од њих — дубоко су испод висине свјетске концепције, и то је болно за нашу поезију; за нашу књижевност; за нашу културу. Несолидни смо. Несолидно храњени, несолидно васпитани, несолидно прошли кроз културу. Имамо красне таленте нејаких људи, ненаједених, недовољно наједених, демократски наједених, неаристократски наједених. Сироти смо лукеузом. Без снажних и дуљих културних традиција, без виших друштава и, нарочито, без виших кругова умјетничких, са разједињеном снагом националном, разбацани куд који, сви под несрећом и под јадам, ми смо неспособни да рађамо јаке и fine живчане системе; наши мозгови нијесу само изгладњели за унутрашњом пуноћом, интензивношћу и обилношћу свијести и њене сложености, него и за спољашњом пуноћом, чисто физичком, солидношћу самога ткања ћелија; наши људи од умјетности требали би да једу огромно много меса и да униште непрегледне масе спанаћа са јајетом. Потребе духа су узвишене и велике, и не можемо их задовољити: немамо културну државу, националну, и највећа је несрећа што је никад нијесмо ни имали. Раздијељени смо на безброј импотентних парламената и наша се блага расипају на нашу пропаст; немамо државу. Немамо ни друштво. Немамо ни јединство културе српске, ни јединство културе хрватске; још мање имамо јединство модерне и националне културе српско-хрватске. Најмање имамо јединство културе са Словенцима, драгом малом браћом који трпе и који су добри. Сви смо ми добри и жалосни али ми немамо друштво и државу. Међутим само је у држави нашој могуће слободно и јако наше друштво, и само кад будемо имали богато друштво имаћемо солидне нервне системе, солидну физиологију и солидну душу. Наш највећи, Његош, пјесник динамике огромне и тона спиритуалног неисказано, није дао адекватан израз своје силне концепције, премда

је она била у души и имала тенденцију да буде изражена. Велики Крањчевић је свиснуо у конвулзији, имајући да изрази своју величајну концепцију и не могући је изразити свестрано и адекватно; прерано се родио, као Божа Кнежевић. И кад своју цијелу мјеру нијесу могли дати наши генијални људи, откуда би ту мјеру могли дати наши таленти? Г. Домјанићу недостаје велика маса знања; његово животно искуство је и сувише скучено, и његово појимање живота је испуњено сувишним празнинама. Ако, вјероватно, и има перспективу, она није напуњена. То је жалосно, и то не толико за таленат г. Домјанића колико за нас, чији је он угледан пјесник, један од најбољих које имамо данас. Неколико баналних рефлексија које садржи његова књига, још нијесу поетска философија. Ту велику ствар у поезији, философију, философију душе, нијесу дали толики наши добри пјесници па није ни г. Домјанић. Наша утјеха треба да буде интензивни рад на дизању и изједначењу наше културе и рад на економском и стратегијском јачању слободне државе нашег племена, која је, несолидна и растрзана, ипак наше културно жариште које волимо. Утјеха г. Домјанића треба да буде што је његов гријех гријех у лијепом друштву. (Свршаће се.)

Павле Лагарић, — Беч.

Дух Рококоа.

ренутака има, који на нас утичу као тихи, благи и тужни звуци виолине.

Има тренутака, који у нама буде слатку чежњу за нечим већ давно изчезлим, који већ давно потавнелим сликама даривају нову, свежу и пријатну боју.

Има тренутака, када нам је сасвим досадан овај бурни, великоварошки живот, са његовим уживањем и насладама и ми тражимо места мирнија, где би нам се душа могла одморити. И управо у тим тренуцима неки стари, слатки и већ полузаборављени звуци, које на гласовиру изводе нежни претићи неке лепе жене, одводе нас у оно већ давно минуло доба, чије нежне лепоте делују на нашу уморну душу као благи мелем. То су она срећна времена, када људи нису знали за дивље страсти, када нису могли подносити јака узбуђења, него су симпатисали са оним што је дискретно, деликатно и нежно.

То је доба, нежног и слатког Рококоа.

То је свет „der müden Schönheit“, свет елеганције, грације „esprit“ а и пикантерије.

Слатки и нежни Рококо, са својом префином и

благородном лепотом, када су људи цео живот проводили једино у слатком љубакању.

Рок'око — спрва сладак, нежан и тужан, кашње весео и примамљив и напоследку јадовит, на умору.

*

Широки, прастари врт.

Топло, мирисаво вече.

Мирни месечеви зраци расипају своје нежно сребро по крунама витих, жалосних врба и по нежним цветићима белог јамина, који мирише слатким, преслатким мирисом.

Угодна је то мирноћа, коју нарушава лако дрхтање нежних гранчица, сребрнасто пљускање водоскока у белом мраморном базену и тихи и нежни звуци виолине, који причају само о слаткој, преслаткој чежњи.

То је врт богиње Афродите: око њена споменика искупило се много младих, лепих, срећних и елегантних парова — жене са малим главицама, ружичастим телом и благим погледом, у оделу од плаве и зелене свиле и белих чипака, чија коса одише слатким мирисом ружа и љубичица. А господар? Сви тако еластични и витки, тако љупки и млађани, као да нису људи од крви и меса, него одрасли анђелчићи.

*

Опет весели, сребрнасти звуци виолине.

Парови се разилазе, нежно шапућући о нежној љубави. Живот је само галантерија. У нежном шапућању лежи сва сласт живота.

*

То је лепи и елегантни свет Антоен Вато-а. И тај елегантни свет створио је сиромашни, болешљиви, ружни, огорчени, зловољни, плашљиви, неспретни и ћутљиви Антоен Вато. Његов живот био је само бол и патња. Али дубока, искрена и слатка чежња била је његова снага.

Цеорад Антоена Ватоа, био је само слатка чежња, чежња болесна човека за душевним миром, чежња усамљена човека за слатком љубави, чежња ружна човека за лепотом и елеганцијом.

У млађаним годинама, док су се други борили за част отаџбине, он је чезнуо за војничким животом и војничком славом. У старијим годинама, Вато, слаботиња и болешљив човек, чезнуо је за силном снагом једног Рубенса. И када је у последњим данима свога живота болан, преболан лежао у постељи, на крилима својих снова виноуо се у далеке, предалеке земље, у земље среће и љубави.

Док је усамљен седео у маленој собици мислио је на лепе и елегантне Францускиње и био би најсрећнији човек на свету да је могао додирнути ма и крајичак њихове скупоцене хаљине.

Док су се срећни заљубљени парови у маленој барци возили у земљу „вечитог блаженства“, Вато, ружан и болешљив човек, остао је усамљен на овој јадној, црној земљи и тужним погледом посматрао је

оне срећне обале, са којих се никада ни једна барка није повратила да и њега пренесе у ту срећну земљу.

Туберкулозни и слабуњави Вато, који није познавао срећних и слатких тренутака љубави, посматрао је овај свет са очима једне сањалице. Меки зефир носио га је у лепе Елисијске пољане, где ни чега није било, што би га могло подсетити на нашу црну и јадну земљу.

*

Вато је у Француској уметности обновио љупкост. Али његова љупкост није више она некадања љупкост Антике, није више она строга, постојана драж и мраморна савршеност једне Галатее, или чисто пластични чар и телесни сјај једне Венере; Ватео-вљева љупкост је права — љупкост. Ватео-вљева љупкост је све оно, што жену заодева мирисавом копреном милине, меким дахом кокетерије и неком особитом лепотом, која јако надмашује телесну лепоту.

(Свршиће се.)

Три ђавоље длаке.

Народна прича.

(Свршетак.)

Еле, чобан се спреми, узјаше коња и пође тражити ђавола и његове три длаке. Ишао је тако цео дан, док у вече набаса на једну кућу и сврати на конак. Како се зачуди колико та чељад кувају јела. Људи му кажу све што је и како је, како много готове јела и много једу, а никад се не наједу. Тако би и ту вече. Изнезаше казане пред чељад пуне јела и док длан о длан све поједоше и опет се не наједоше. Кад би сјутра дан, домаћин упита госта куд је пошао, а чобан му све исприча. Онда га домаћин замоли да пита ђавола и за њега и његову кућу што се не могу никад најести. Чобанин обећа, опрости се и пође даље.

Путовао је тако даље цео дан, док у вече набаса на једну кућу и упита може ли се ноћити? Домаћин му одговори да може ноћити, само нема шта јести ни његова чељад. Чобанин прими конак, а кад би сјутра дан домаћин га запитио куда ће, а он му каже све по реду. Тада га домаћин замоли да пита и за њега и његову јабуку. Он има под кућом јабуку која му је обилато рођала сваке године златним јабукама. То је продавао па хранио и себе и породицу. Лањске године јабука се осушила те нема су чим живљети ни он ни породица него се пате и муче свакако. Чобанин обећа да ће упитати и зато, па крену даље.

Путовао је опет цео дан а у вече набаса на једну кућу, у којој нађе само ђеда и бабу. Упита их може ли коначити. Старац и баба приме га драговољно.

Чобану се учини чудновато ово двоје чељади, јер док су вечерали жаба искочи из зида па стаде кркетати, а они обоје отргоше плакати и док је год жаба кркетала и они преплакаше. Сјутра дан ђед упита чобанина ко је и куд иде? Чобанин му све исприча по реду, а тада га стадоше обоје заклињати да пита ђавола и за њихову шћер. Имали смо, веле, дијете женско, па кад смо зидали кућу на једанпут нестаде дјетета, ко да је у воду пропало и од тада излази из зида она жаба, па чим стане кркетати, нама се ражали, јер се сјетимо своје шћери. Чобанин обећа да ће питати и зато и крене даље. Старац га испрати и каза му којим ће путем ићи, „док не дођеш“, вели, до једне воде. Ту ћеш наћи лађара. Подај му дукат што ће те превести и дукат што ће ти коња причувати. Онда пођи пјешнице уз једно брдо и кад изиђеш горе, наћи ћеш попа на стражи, држи топ на леђима и стоји ту крај ђавољих двора. И њему подај дукат, јер те неће друкчије пропустити. Кад те он пропусти уљећи ћеш у ђавоље дворе и благо теби ако ђаво не буде дома. Ту ћеш наћи једну бабу и њој подај три дуката, па да ако ти она набави три ђавоље длаке“.

Чобанин захвали старцу и крене даље. Ишао је подуже док набаса на неку ријеку и нађе лађара. Пружи му два дуката, један да га превезе, а један да му коња причува. Кад пређе с друге стране, крену пјешнице уз брдо и на врх брда нађе попа на стражи са топом на леђима. Даде му дукат и он га пропусти у двор. У двору срећом не нађе ђавола, него бабу и све јој исприча зашто је дошао и даде јој три дуката. Баба га сакрије, док у том заука вјетар и топуз паде пред кућу. Док ето ти ђавола, налет га било, па чим уђе, завика на бабу. Овдје има крштена душа. Баба се изговараше да нема и тако ђаво вечера и леже спавати.

Баба се привуче и ишчупа му једну длаку из браде. Ваво скочи, па је стаде тући, а она кроз плач проговори: „Не биј ме, сањала сам“. „Шта си сањала?“ — пита је ђаво. „Сањам ће путујем и дођох у једну кућу на конак. Чудом сам се чудила шта све кувају за вечеру, читаве казане јела. А кад сједоше, све поједоше и опет осташе гладни, па сам се од сна препала — може ли то бити у истини? „Може, вели ђаво, „има така кућа. А знаш што толико једу и не могу се најести? Не моле се Богу, зато толико једу и за годину двије они су моји, а да се сваку вече помоле Богу не би ни десетину појели и били би сити“. У том ђаво леже и поново заспа. Баба се привуче, па ишчупа и другу длаку. Ваво скочи, шчепа чибук и стаде је тући. Запомага баба и завика: „не туци ме, сањам“. А шта сањаш, несрећо једна, какви су те сни ноћас спопали? „Сањам, вели баба, опет путујем и дођох у једну кућу код једног сиромашка на конак. Нема ниђе ништа а пуна кућа чељади. Човјек ми се пожали како ниже куће има јабуку, која му је рађала златним јабукама — то је продавао и хранио и себе

и породицу, а сад се јабука осушила, па и његова кућа суши зубе — може ли то бити на свијету?“ „Може и има така кућа“, рече ђаво, а знаш зашто се јабука осушила? Некакав тврдица закопао је под њом ћуп дуката и умро, а паре остале под јабуком. Оне паре нијесу стечене с аламом и зато се јабука осушила, а да зна човјек да ископа паре, одмах би јабука поново рађала. Само му ја нећу казати, јер волим да се муче. Онда се ђаво завали у постељу и опет заспа. Привуче се баба и опет ишчупа му и трећу длаку, а ђаво скочи и стаде бабу тући. На то баба зајаука: „не биј ме, сањам“. „Ама какви су те спопали снови, несрећо бапска?“ А она поче причати: „Сањам гдје путујем и дођох у једну кућу на конак. Нађох само ђеда и бабу. Кад вечераше из зида излеће жаба и стаде кркетати, а старац и баба отргоше плакати. И док је год жаба кркетала они су плакали — па може ли то бити гдје на свијету?“ „Може и има така кућа, а знаш ли ко је она жаба? То је њихова шћи, коју су мајстори кад су зидали кућу, увидали више огњишта, зато што је онај старац сувише љутио мајсторе. А да знају њих двоје да ухвати жабу и распоре је, од жабе би се створила њихова шћи као горска вила. Ама им ја нећу да кажем, јер волим кад се муче“.

Опет ђаво леже спавати а сјутри дан оде некуд од куће. Баба зовне чобанина, дадему три ђавоље длаке и све му каже како је чула од ђавола.

Чобанин крене поповој кући. Кад дође до ријеке, узео коња и појаха, док у вече стигне до оног ђеда и бабе. Ништа не говори, него чим изиђе жаба, ухвати је и разреза, а од ње се створи дјевојка као горска вила. Обрадоваше се ђед и баба својој шћери и кад чобанин пође дома, насуше му трећину торбе дуката. Сјутри дан чобанин узјаше коња, па право ономе сиромашку са сувом јабуком. Одмах узео мотику и откопа испод јабуке и нађе ћуп дуката, а јабука одмах излиста и избехара. Обрадова се сиромаш, па му досу у торбу још трећину дуката.

Чобанин сјутра дан крене оној кући гдје се пуно једе. У вече диже све укућане и помолише се Богу, а кад сједоше за вечеру не моглоше ни десетину појести и бише сити. Чобан их поучи да се свако вече моле Богу и мање готове. Они му донаспу торбу дукатима и тако чобанин крену дома.

У том припије поповој кући. Зачуди се поп кад га угледа и упита за ђавоље три длаке. Чобанин му све исприча и даде му ђавоље три длаке. Још му рече, да га је ђаво поздравио да му дође, па ће му дати дуката колико год може понијети и на себи и на коњу. Слакоми се поп, па се одмах опреми и оде тражити ђавола.

Послије дугог путовања дође до ријеке и даде лађару два дуката, да га превезе и причува му коња. У том дође до онога попа што чува стражу с топом на леђима. Шћаше проћи мимо њега, док га поп за-

устава и запита куда ће. „Идем, вели, ђаволу, који ме поздравио да дођем, па да ми да дуката колико могу понијети и ја и коњ“. — „Дај ми придржи овај топ и причувај стражу, ја ћу ти изнијети новце“. Поп узме топ на своја леђа, а онај други поп још га притврди ланцем и остави да вјечито чува стражу, а он се врну, до воде, узме коња па право поповој кући. Узме попадију себи, а чобан се ожени поповом шћери и тако поживљеше срећно и задовољно.

Чуо од Васе Глигоровића из Брадине:
Н. Т. Ђ.

Листак.

Оцјене и прикази.

Једна кић-изложба. Колективна изложба Габријела Јуркића у сарајевском Друштвеном Дому.

Та је изложба веома карактеристична за савремени културни моменат у бившем окупационегебиту, и својим моралним садржајем и својим умјетничким значењем. Г. Габријел Јуркић, млади сликар Хрват, Босанац, са много више нејаке младине него младости и много више баналне слаткоће него личности, пожурио се и сувише и пренапрегнуо се, доводећи нас до симпатије која је много више сажаљење него дивљење. Јер је, чак и по његовим сликама судећи, које су или врло средње и слабакче — или елементарно рђаве, извјесно да он има душе и да је по мало пјесник; он има обилно осјећања блакости, њежности, милости, бољевости и није душевно слијеп за колористичке квалитете пејзажа и сликарску интересантност ствари. Да се он није овако неозбиљно пренаглио и да, тако, не чини јадну импресију једног претрглаје који себе воли на бесмислен начин и који о себи има недогледно високо мишљење он би, вјероватно је, у доброј школи, доброј и савременој, и у доброј средини, доброј и паметној, која би му указивала више стварне пажње него расплинуће љубави, могао честито научити савлађивање материјала сликарског, и обогатити се естетичком и опћом културом која је нужни услов диспозиције једног модерног сликара са умјетничким претензијама. Овако, имајући несолидну амбицију а немајући ни техничке, ни естетичке, ни опће културе, која би ту амбицију, поред озбиљног третирања самог себе, могла учинити солидном, и која, отуда, доноси резултат, г. Јуркић је, на жалост, показао колико мало умјетничког има на његовој умјетничкој изложби. Г. Јуркић је био несрећан у свом досадањем техничком, умјетничком и опћем васпитању; он је имао неке врло мудре учитеље, и сам је, у цијелој својој слабаккој младини, за парадокс, врло паметан. И он је већ далеко од лудости младости, од драгих будалаштина младих људи од талента; он је паметан. Он је паметан, и ништа му не стоји незгодније и не долази несрећније од те памети. То педагошко, правилно, срећено, хладно и празно у њему, то бестраствено, неслободно, неживотно кобно је за њега још више од његовог огромног поуздања у се и од преурањеног и препадног иступа у јавност. Јер би се то поуздање, кад би оно давало резултат солидан, svelo на праву мјеру и не би било за сажаљење; али наopak почетак: назадна школа и

непаметна препаметна средина већ су ухватиле корјена. Ако би г. Јуркић хтио да спасе оно талента што има у њему, и ако би хтио да његова несолидна амбиција, која је данас самилосна, а која би сјутра могла бити смијешна, поред свега наопаког почетка изађе из импотентне мудрачке позе на висину узвишене лудости која даје резултат: умјетнички изражај душе слободног модерног човјека, он би одмах, сасвим одмах морао да разбије све што је начинио, да омрзне бившега себе, да се ослободи свега педагошког и старославенског у себи и да потражи чудо и страховало које се зове: савремени живот, савремена техника, савремена естетика. Тако би морао да престане бити прерано паметан и светачки безгрјешан. Онда би он могао добро читати о себи повољне критике које несразмјерно више значе од повољне критике сарајевских дневних листова.

И ако не без привлачивости у цијелој својој духовној појави, ради добротности и бољевости своје — и ради добронамјерности своје: то треба нарочито нагласити — г. Јуркић, својим радовима, а нарочито њиховом већином и њиховим детаљима, ни изблиза не задовољава ни техничком, да не кажем ни естетичком критерију. Прије свега, његова је изложба кић, и то је јадно. Кић сасвим, понекад неподносиво. Основна импресија би се могла изразити ружним парадоксом: слатка тврдина, и под ту осуду могле би се свести све ситније карактеристике и осуде његове. Он је разумије се, и безличан у своме кић, и несимпатичан и не само због тога што није личан и изразит, него није далеко од излога манифактурских радња и сарајевских „књижара“, и што се, тако, свиђа свијету без јеретичног укуса и нимало перверзног. Јер тај добри и несносни свијет воли кић, па макар тај кић био и тврд и не спадао у умјетност. Комплименти тога свијета поразни би били за једног умјетника од солидне амбиције, који не иде за славом без дјела, него за дјелом без обзира на славу, за дјелом, за изразом личности своје и слободне. Ја искрено желим г. Јуркићу да му комплименти начињени у Сарајеву буду пошљедњи те врсте и да више никад не буде цијенио оне који му их чине. Јер он није без душе и није без талента: блага милост колорита биће његова нота ако се развије и постане савремен, нона која не пролази мимо срце, и која и у својој мекоти може бити силна. Осим тога лијепог што има у г. Јуркићевој умјетности, те душевне свјезине доброг дјетета, у њему има мало чега што је за развој, мало новог и мало доброг. Г. Јуркић је елементарно наиван у својим замислима, осим тога што је непојмљиво педагог и моралист; његове алегорije и симболи су интересантни за перверзне људе који се воле злобно смијати рђавим стварима, а добрим људима су жалостиви. (Вила народа мога, Давор гусле, Свети Влахо и т. д.) Даље, он је сасвим без схваћања. Он није ни мало тиранин према објектима, нема умјетничке воље и савршено није стилист. Његова техничка невјештина је чудновата последица неколико година учења и рада: чисто техничке, занатске погрјешке пречесте су и превелике и у цртежу, у невладању анатомијом, непознавању пропорција, и у бацању боје, њеном дирању, њеној логици једне у другој и једне поред друге; и у перспективи. Без чулне јачине и без плотоког у себи он је без осјећања форме и не моделира пластички ни акт ни тло; у фигурама је недозвољиво неконструктиван. Он ради све, и у свему много. Употребљује све технике и ради све родове не напавши себе ни свој израз. Његова претенциозна рјешавања илуминистичких проблема одају брзоплетог

дилетанта; његово скрајње наивно рађење детаља, незначајних, бесмислених даје импресију староставних Антона Хајнеа, Никола Мишића, Стевана Тодоровића или каквог брата Бугарина из Варне. „Треба или бити умјетничко дјело или не бити умјетничко дјело“, казао је срећом и несрећом богати артист Домјана Греја, умјетник модерни и изван сваке педагогије.

Д. Митриновић.

Књижевност српска и хрватска.

Нова књига пјесама. Наш сарадник Момчило Милошевић јавља да ће наскоро штампати прву збирку својих стихова под насловом: Под старим кровом, а садржаваће само Сонете. Од њих су само четири штампана у „Новој Искри“ (јуни 1911.). Књига ће бити готова у првој половини октобра. Цијена динар или круна.

Бритика о пјесмама Владислава Петковића (Dis). На прву књигу пјесама нашега сарадника Утопљене Душе, наша се критика осврнула и судови се силно разилазе. У С. К. Гласнику, Г. Скерлић је дао свој скроз негативан суд обарајући се нарочито на моралну атрофију пјесника и не вјерујући у искреност његовог песимизма а вјерујући у позу његове лакше боемије и разбарушености. У Бранкову Колу је г. Светислав Стефановић нагласио визионарност Dis-ове поезије и протествовао против Скерлићевог схваћања Dis-ове појаве, признајући Dis-у јак таленат и држећи га правим богоданим пјесником. У *Savremeniку* је г. Драгутин Домјанић изнио своју импресију од Dis-ове поезије, и то у емотивном облику визије једног осамљеног и мрачног језера, црног језера, прожетог сновима, и воде хладне као мраз; над њим густ облак, и мир и бол. „Тужна је то, али добра књига.“ У нашем листу је г. Митриновић третирао Dis-а као нашег легитимног пјесника декадента моралом и формом, пошљедњу тачку нашег енормно брзог развитака у лирици. Dis је дао само половину вриједности свог енормног талента; он има динамику и тон, али му је израз, нејасан и бунцав, није адекватан а *Weltauschaung* му је сасвим без система и без прецизности. У Марјановићевом Југу је млади хрв. критичар госп. Владимир Черина објашњавао Dis-ову боемију и песимизам разрованом и гроничавом београдском средином, а у загребачком Хрватском Покрету је г. Стјепан Пармачевић одушевљено похвалио Dis-ову књигу као књигу искрене поезије нагласивши особито мелодичност стихова у њој. Књига нашег сарадника дочекала је ето разноврстан и многобројан одзив, и навјесно ће се још јавити гласова о њој. Кад се ти одзиви смире ми ћемо се још опширније осврнути на критику ове чудновате књиге пјесама од којих је добар дио најјачи по вриједности, изишао у нашем листу, и који је поред пјесама г. Пандуровића чинио главни садржај наше рубрике за поезију.

„Родољубиве пјесме“ Вељка Петровића. Г. Вељко Петровић, који је до недавно боравио у нашој средини, у уредништву „Српске Рјечи“ позива на претплату за прву књигу својих пјесама, коју ће наскоро издати под насловом: Родољубиве пјесме. Г. Петровић је познат и нашим читаоцима као пјесник јаким лирским пјесмама, нарочито еротичких и патриотских, и поводом његове прве књиге извјесно је довољно да читаоце само опоменемо на њевину појаву његових одличних патриотских пјесама у посебној књизи. Међу млађим пјесницима српским, у генерацији која је дошла последије Дучића, Шантића, Милете Јакшића и Ракића он заузима одлично мјесто и изнад своје аполонске браће истиче се свјежом крепчином и дивљином звог талента и оригиналношћу, спонтаношћу и бизарношћу своје дијекције. Његова ће књига извјесно бити једна од највише читаних и најповољније оцијењених збирка пјесама изашлих у пошљедње вријеме. Она ће осим чисто умјетничког уживања у ватреном младачком темпераменту свог творца, и осим снажних и искрених српских осјећања изражених веома ефектним начином, донијети српском читаоцу још и једно модерно схватање патриотизма српског. Родољубиве Пјесме доводе „дубоко осјећање оданости својој земљи“, њихов се пјесник осјећа „моћно везан за своју земљу као биљка свим кореном и жилицама својим“. (Скерлић) „Никада у нашој поезији није боље и лепше изражена она тајанствена веза која постоји између човека и земље из које је никао, она чудотворна и исцелитељска моћ „рођене груди“ на децу њену. То су не само најбоље патриотске песме које данас један Србин из Угарске пева, то иде можда у најбоље, али извјесно у најоригиналније ствари целокупне родољубиве поезије српске.“ Пјесме Петровићеве су пуне српског бола, имају у себи жучне срџбе и срдачне мржње на оне што тиште. Али оне су пуне и осјећања духовног јединства наше жалосно распоречене нације и нада све, оне све трепте од велике вјере у народни спас и од наде на васкрс. Тога нам треба данас: оптимизма националног, снажног заноса национално религиозног, мушког поклича, борбеног, жестоког: и тога су пуне родољубиве пјесме Петровићеве.

Књигу треба тражити од писца: Veljko Petrović, Sombor Ugarska.

Њемачка ревија о Мештровићу и српској умјетности: Новембарска свеска угледног ъемачког умјетничког листа Die Kunst für Alle, који излази у Минхену, у Брукмановом издању а под уредништвом П. Кирхграбера, донјела је лијепо број репродукција најбољих ствари изложених у српском павиљону на овогодишњој међународној умјет. изложби у Риму. Уз репродукције изишао је информативан чланак из пера г. Димитрија Митровића, у ком је наш критичар публици ъемачког листа указао на културно-национално значење наше римске изложбе и на њевину појаву и вриједност пред европским мјерилом умјетности; разумије се, све то понајвише ослањајући се на свјетску широку и солидну репутацију нашег великог скулптора.

САДРЖАЈ: С т и х о в и: Милутић Јовановић, *Лагана смрт*. — Милорад Петровић, *Тајна*, — Милош Видаковић, *У светлости јула*. — Боривој Јевтић, *Повратак*. — Иво Андрић, *У сумрак*. — Из американске лирике: Валт Витман, *Једном сам ишао кроз један богат град*; Из „Болничара“; *Шапаша тајанствене смрти*; Из „Ја певам тело електрично“. — П р о з а: Светозар Ђоровић, *Комшије*; — Петар Кочић, *Суданија*. — Габријел Д' Анунцијо, *У одсућности Ланцишивој*, с талијанског Здравко Нижетић. — Р а з л и ч н и ч л а н ц и: Димитрије Митриновић, *Пред новом журналистичком*. — Павле Лагарић, *Дух Роккоа*. — Дим. Митриновић, *Хрватски пјесник Драгутин Домјанић*. — Српске народне умотворине: *Три ђаволе длаке, забиљ. Н. Т. К.* — Л и с т а к.

Босанска Вила“ излази у Сарајеву два пута мјесечно, сваког 15. и 30. — Цијена је на годину 8 кр., у Србији 10 дин. Баџи, учитељи подофицири добијају лист за 6 круна а сељаци за 4 кр. Претплата из краљевине шаље се на г. Михајла Р. Живковића, трг. у Београду